

Kemal Doğan (Kozanoğlu Doğan Bey)

Millî Mücadele'nin önderi Mustafa Kemal Paşa tarafından 2 Kasım 1919 tarihinde Çukurova'da Kuva-yı Milliye teşkilatını kurmak üzere "Kozanoğlu Doğan" takma adıyla görevlendirilen Mehmet Kemal Doğan (*Korgeneral*), 1879 yılında Üsküp'te doğmuştur. Babası vergi memuru İbrahim Hilmi Bey, annesi Penbe Hanım'dır. 1890 yılında İstanbul Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ne kaydolan Kemal Doğan'ın ailesi 1895 yılında Üsküp'ten Kırklareli'ye (*Kırkkilise*) göç etmiştir.

Kemal Doğan, Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn'dan (*Topçu Mektebi*) 26 Aralık 1900 tarihinde Teğmen rütbesiyle (1316-Seyyar Top.22) mezun oldu. 1795 yılında III. Selim tarafından Hasköy'deki Humbaracılar Kışlası'nın yanında açılan ve teknik bir mektep olan Mühendishâne-i Berri-i Hümayûn, başlangıçta Harbiye Mektebi görevini üstlenmiş; ancak Sultan II. Mahmut tarafından Mekteb-i Harbiye'nin açılması ile Topçu Mektebi halini almış idi. 20. yüzyıl başlarına geldiğinde bünyesinde bir de Mülki Hendese bulunduran Topçu Mektebi'nden mezun olanlar, Mülâzım-ı Sânilik (*Teğmen*) rütbesi ile ordulardaki topçu ve istihkâm sınıflarına atanıyorlardı.

Topçu Teğmen Kemal (*Doğan*) Bey ilk olarak kur'a ile 14. Tugay'a (*Liva*) tefrik edildi. 3 Mart 1901 tarihinde 2. Ordu 4. Tugay (*Liva*) memurluğuna rütbesiyle becayişen tayin edildi. 23 Mayıs 1907 tarihinde 2. Ordu 9. Alay 5. Bölük Mülâzım evvelliğine getirildi.

9 Temmuz 1908'de Yüzbaşı rütbesine terfi eden Kemal Doğan, 23 Şubat 1909 tarihinde 2. Ordu 7. Topçu Alayı Seyyar 5. Bölük Kumandanlığına atandı. Bağlı olduğu taburuyla Hareket Ordusu'na katılarak İstanbul'a gelen Yüzbaşı Kemal (*Doğan*) Bey, 14 Kasım 1910'da İstanbul'daki 1. Ordu 5. Alay, Seyyar 6. Topçu Bölük Kumandanlığı'na, 30 Mart 1911 tarihinde de İstanbul Topçu Okulu (*Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn*) 2. Tabur Kumandanlığı'na tayin edildi.

26 Aralık 1911'de kıdemli yüzbaşılığa (*Kolağası*) terfi eden Kemal (*Doğan*), Balkan Harbi (1912-1913) başladığında (*Ekim 1912*) önce Şark Ordusu'nda (*Trakya'daki 1. Ordu*) Cephane Depo Komutanı, daha sonra da 2. Batarya Komutanı olarak görev yaptı. 1 Mart 1914 tarihinde 1. Kolordu 3. Alay 2. Sahra Taburu 4. Bölük Kumandanlığı'na tayin edildi. Müteakiben 23 Eylül 1914 tarihinden itibaren bir sene kendisine izin verilmiştir. Bunun nedeni, Birinci Dünya Harbi başladığında ordu yeniden teşkilatlanırken Yüzbaşı Kemal (*Doğan*) Bey'in, Eylül 1914'te Rauf (*Orbay*) başkanlığında oluşturulan Afgan Askeri Heyeti'nde (*Rauf Bey Heyet-i Seferiyyesi/Binbaşı Hüseyin Rauf Bey Müfrezesi*) vazifelendirilmiş olmasıdır. Bu müfreze, Osmanlı Devleti ile Almanya arasında 2 Ağustos 1914 tarihinde imzalanan gizli ittifak antlaşmasından sonra Afganistan'a gönderilmesi amacıyla İstanbul'da oluşturulmuş idi.

Rauf Bey Müfrezesi İran üzerinden Afganistan'a ulaşmak ve bu ülkeyi Cihad-ı Ekber'e kazanarak Hindistan sınırında mühim bir müttefik temin etmek ve istiklalci Hind komiteleri ile sınırdaki kabilelere ulaşmak suretiyle çıkabilecek isyan ve ihtilâlden faydalanmak düşüncesiyle kurulmuştu. Hususi ve gizli mahiyet taşıyan Rauf Bey kumandasındaki

Kemal Doğan (Kozanoğlu Doğan Bey)

Afganistan Heyet-i Seferiyesi'nin teşkiline; İngilizlerin Hüseyin Rauf Bey'i tanınmaları halinde maksadın anlaşılacağı endişesi ile, o sırada İstanbul'da Harbiye Nezareti'nde Şark Şube-i Mahsusa'sında görevli olan Ömer Fevzi Bey tarafından seferberlik ilan edildiğinde başlanmıştır.

Rauf Bey'in komutası altındaki bu müfrezede; Kurmay Başkanı Binbaşı Ömer Fevzi Bey, Yüzbaşı Kemal (*Doğan*), Yüzbaşı Tevfik, Yüzbaşı İsmail Hakkı, Yüzbaşı Tahir, Yüzbaşı Fikret, Yüzbaşı Şevket, Üsteğmen Rusuhi, Üsteğmen Osman Nuri (*Aydinoğlu Tufan Bey*), Üsteğmen Hakkı Ali, Üsteğmen Şükrü, Üsteğmen Nüzhet, Üsteğmen Ethem, Üsteğmen Fahrettin, Teğmen Nurettin, Teğmen Sadık, Teğmen Hasan Fehmi, Afganistanlı Abdurrahman, Afganistan'ı bilen Fazlı ve İsmail Hami, Yüzbaşı Muhittin, Yüzbaşı Cemal, Yedek Subay Baha Sait, Rasim, Şükrü ve İsmail Hakkı Beylerden başka birkaç Alman subay bulunuyordu.

Heyete kurmay başkanı sıfatıyla katılan, Teşkilat-ı Mahsusa'nın öncülü olarak değerlendirilebilecek Özel Şube'nin sorumlusu Ömer Fevzi Bey bu örtülü faaliyette, daha evvelden tanıdığı bir şahsiyet olan Hüseyin Rauf Bey ile birlikte çalışmak istemiş ve Rauf Bey'in Müfrezenin komutanlığına seçilmesinde etkili olmuştur. Heyetin Alman bölümü ise istihbaratçı Wilhelm Wassmuss başkanlığında, güvenlikten sorumlu Yüzbaşı Oscar von Niedermayer ile birlikte gayri nizami harp alanında uzman on beş kişilik bir ekipten oluşmuş idi. Gizliliğin hat safhada tutulmaya çalışıldığı bu ekip için "*semt-i meçhul*" silah-teçhizat tedarik edildi ve "*müstear isimler*" belirlendi. Birinci kafiye Rauf Bey, Ömer Fevzi Bey, von Vasmuss ve yaverleri vardı. İkinci kafiye, bir kısım Alman subay ve bunlara yol gösteren Türk subaylardan oluşuyordu. Üçüncü kafiye sipariş edilen eşyayı ikmal ve sevk edecek subaylar yer alıyordu.

Almanların desteğiyle kurulan bu müfreze, çeşitli nedenlerle Afganistan'a ulaşamadı; İran'da faaliyetlerini sürdürmek zorunda kaldı. Rauf Bey başkanlığında sivil-asker Osmanlı vatandaşları ve bunlara iltihak eden eski İran konsolosu von Vasmuss ve beraberindeki 15-20 Almandan oluşan müfreze, istenilen hedef için gerekli uyumdan çok uzak bir tutum sergilemişlerdi. Nitekim Almanlar Halep'ten Bağdat'a olan yolculuk sırasında daima insiyatifi ellerinde bulundurmamak istemişler, Türklere karşı mütehakkim bir tavır takınmışlardı. Dolayısıyla Türkler ve Almanlar faaliyetlerini birbirlerinden ayrı olarak yürütmeye çalışırken; Türk tarafı İran'daki hareket için müfrezenin kuvveti hakkında İranlıları yanıltmak amacıyla bölüklerine *tabur* adı vermiş ve müfreze üç ordu halinde teşkil edilmiştir. Kasr-ı Şirin'de yapılan bu düzenlemeye göre; 1. Ordu Yedek Subay Baha Said Bey komutasında, 2 bölük 2 makineli tüfek takımı ve aşiret kuvvetlerinden oluşurken; 2. Ordu ise Topçu Yüzbaşı Kemal (*Doğan*) Bey'in kumandasında 4 süvari bölüğü ve topçu bataryasından meydana gelmiştir. 3. Ordu da Teğmen Edhem Efendi komutasında Kelhorlulardan teşkil edilmiş idi.

Rauf Bey Müfrezesi'nin İran'da yürütmek istediği faaliyetler baştan itibaren Almanlar tarafından sürekli engellenmiş ve böylece Ağustos 1914'te kurulmuş olan müfreze, Eylül 1915'te amacına erişmeden lağvedilmiştir. Müfrezenin dağıtılmasından sonra heyette görevli olan subaylar, Irak ve İran cephelerinde görevlendirilmişlerdir.

Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın yaşanan gelişmelere bakarak İran'ın işgali için Aralık 1914'te iki sefer kuvvetinin teşkili emrine binaen 1914 Aralık ayı ortasında İstanbul'dan Kurmay Yarbay Kazım (*Karabekir*) kumandasındaki 1. *Sefer Kuvveti* ile Kurmay Yarbay Halil (*Kut*) kumandasındaki 5. *Sefer Kuvveti* Halep'e intikal etmek üzere trenle hareket etmiştir. Bu sırada Sarıkamış'ta yaşanan (*Aralık 1914-Ocak 1915*) ve felakete sonuçlanan kış seferinden sonra Enver Paşa, Kafkas cephesindeki 3. Ordu'nun acil takviyeye ihtiyacı olduğu düşüncesiyle bu birliklere Erzurum'a hareket etmelerini emretmiştir. Bölgeye gelen birlikler, Nisan 1915'te Van gölü çevresinde Rus ve Ermenilere karşı yapılan muharebelere katılmışlardır. Müteakiben Haziran 1915'te Albaylığa terfi eden Halil (*Kut*), bu cephede faaliyete

geçirilen Sağ Cenah Grubu Komutanlığı bünyesinde *Mürettep Kolordu Kumandanlığı*'na atanmıştır. Rauf Bey Müfrezesi'nin dağıtılmasından sonra Kemal (*Doğan*) Bey de bu gruba Topçu Kumandanı olarak atanmıştır.

Binbaşı Kemal Bey, bu görevi süresince Kafkas Cephesi'ndeki Malazgirt (*10 Temmuz-4 Ağustos 1915*) ve Kılıçgediği Muharebelerine (*5 Ağustos 1915*) katıldı. Bu muharebeler sırasında Van Gölü'nün kuzeyinde 4. Rus Kolordusunun şiddetli taarruzları püskürtülmeye çalışılmıştır. 5-7 Ağustos 1915 tarihleri arasında yapılan muharebeler sonucunda Rus Ordusu karşısında Mürettep Kolordu geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte Kemal Doğan'ın göstermiş olduğu olağanüstü hizmetlerine binaen rütbesi, 25 Eylül 1915 tarihinde Binbaşılığa yükseltilmiştir.

Albay Halil (*Kut*)'in kumandasındaki Mürettep Kolordu, Eylül 1915 te 18. Kolordu adıyla yeniden düzenlendi, Bitlis çevresinde Rus kuvvetlerine karşı savunma harekâtlarına devam edilmiştir. Ekim 1915'e gelindiğinde Enver Paşa, Irak ya da İran'daki muhtemel hareketler için 18. Kolordunun Bağdat'a intikalini emretmiş, bu emre bağlı olarak Binbaşı Kemal (*Doğan*) Bey de Bağdat'taki Irak ve Havalisi Genel Komutanı Albay Nurettin (*Sakallı*) Bey'in refakatine tayin edilmiştir. Irak Cephesinde bulunan Kemal (*Doğan*) Bey, Selmanpak'daki Delabiha Muharebesi'ndeki fedakarlığı münasebetiyle *Muharebe Gümüş Liyakat Madalyası* ile (*23 Mart 1916*) taltif edilmiştir.

5 Ekim 1915'te Irak Cephesi'ndeki Irak ve Havalisi Genel Komutanlığı'nın yerine 6. Ordu teşkil edilmesi kararı alınmış idi. Enver Paşa'nın; İran işlerinin düzenlenmesi, İran ve Irak'ta başarı kazanmak ve İran'da görev yapan Türk-Alman askeri ve siyasi memurları arasındaki koordinasyon eksikliğini gidermek amacıyla verdiği 22 Ekim 1915 tarihli emri ile 6. Ordu Kumandanlığı'na o sırada Keşan'da 1. Ordu Kumandanı olarak görev yapan Müşir von der Goltz Paşa atanmıştır. Bu emre göre İran'daki Türk-Alman sefirleri, Türk-Alman askeri memurları ve İran'daki Türk birlikleri 6 Aralık 1915'te göreve başlayan Goltz Paşa'nın emrinde olacak, böylece İran'daki faaliyetler tek elden idare olunacak idi.

İşte alınan bu yeni kararlar doğrultusunda; daha önce Rauf Bey Müfrezesi içinde bölgeye gelmiş olan Binbaşı Kemal (*Doğan*), bu kez 6. Ordu 24. Sahra Topçu Alayı

1. Tabur Komutanı, 1916 yılı başında da 6. Ordu 18. Kolordu 51. Tümen Topçu Alay Kumandanlığına tayin edilmiştir. Bu sırada 6. Ordu Kumandanı Müşir von der Goltz Paşa'nın 19 Nisan 1916'da tifüsten hayatını kaybetmesi üzerine, yerine 26 Mart 1916'da rütbesi Tuğgeneralliğe yükseltilen 18. Kolordu Kumandanı Halil (*Kut*) Paşa, ordu kurmay başkanlığına da Albay Kazım Karabekir atanmıştır. Bu süre zarfında Irak Cephesi'ndeki *Vadiikelal*, *Felahiye Muharebeleri*, *Beytisa*, *Sabis* ve *Kutü'l Amâre Muharebelerine* katılan Kemal (*Doğan*) Bey, 2 Mart 1917 tarihli irade ile muharebedeki fevkalade mesaisine bağlı olarak *Kılıçlı ve Dördüncü Osmani Nişanı* ile ödüllendirilmiştir.

11 Aralık 1917'de Irak'tan İstanbul'a dönen Binbaşı Kemal (*Doğan*) Bey, topçuluk hakkında incelemelerde bulunmak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. Müteakiben 27 Mart 1918 tarihinde, Nuri (*Killigil*) Paşa kumandasında teşkil edilen Kafkas İslam Ordusu'na Topçu Müfettişi olarak atanmış ve Azerbaycan hareketine katılmıştır. Bu hareket sırasında Nuri Paşa'nın yaveri olan Yüzbaşı Kılıç Ali (*Asaf Bey*), Millî Mücadele döneminde Binbaşı Kemal (*Doğan*) Bey ile birlikte Güney Cephesine bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından görevlendirilmişler, işgallere karşı millî kuvvetlerin teşkilatlanması ve bölgenin savunulmasında birlikte yer almışlardır.

Birinci Dünya Harbi sonunda Osmanlı Devleti'nin imzalamış olduğu Mondros Mütarekesi'ni müteakip Kafkasya'daki birliklerin lağvedilmesi ve personelin geri çağırılması üzerine İstanbul'a dönen Binbaşı Kemal Bey, 1919 yılı başlarında İstanbul Rami Kışlası'ndaki Topçu Astsubay Okulu Müdürlüğünde (*Sahra Topçu ve Ağır Topçu Küçük Zabıt Mektebi*)

hizmete devam etmiştir.

Balkan Harbi ve Birinci Dünya Harbi sırasında birlik komutanı olarak muharebelere katılan, çeşitli cephelerde oldukça meşakkatli görevlerde bulunan Kemal (*Doğan*), bundan sonra asker olarak Millî Mücadele saflarında yer almıştır. Mütareke döneminde Mustafa Kemal Paşa'nın yanında Bandırma vapuru ile 16 Mayıs 1919'da İstanbul'dan ayrılan ve 19 Mayıs günü Samsun'a çıkan karargâh personeli arasında Binbaşı Kemal (*Doğan*) Bey'de bulunuyordu. 9. Ordu Müfettişi olarak Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal Paşa'nın karargâhı için bizzat seçtiği subaylar arasında yer alan Kemal Bey, bu karargahta Topçu Müfettişi olarak görevlendirilmiş idi. Samsun'dan sonra önce Havza'ya, sonra da Amasya'ya geçen Mustafa Kemal Paşa tarafından Sivas Kongresi hazırlıklarını takip etmesi maksadıyla Amasya'dan Sivas'a gönderilmiştir. Kemal (*Doğan*) Bey, bundan sonra önce Albay Refet (*Bele*) ve daha sonra Albay Selahattin (*Çolak*)'in kumandanı olduğu Sivas'taki 3. Kolordu'da Topçu Komutanı olarak göreve devam etmiştir. Sivas Kongresi'nden sonra ise bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından 2 Kasım 1919'da Çukurova (*Kilikya*) Kuva-yı Milliye Umum Komutanı olarak Güney Cephesi'ne görevlendirilmiştir.

Kemal Doğan Bey'in Çukurova bölgesine görevlendirilmesinden önce Sivas Kongresi sırasında "*Güney Cephesi*"nin güvenlik bakımından kolordulara bölünmesi, bölgedeki işgalcileri kovmak ve halkı işgalden kurtarmak amacıyla yer yer kurulmak istenen millî teşkillerin; 13, 3, 2 ve 12. Kolordular bölgelerine bağlanması, buna bağlı olarak da Güney Cephesi'nin bir takım coğrafi mıntikalara ayrılması kararları alınmıştır. Nitekim Pozantı'dan Sis ve Osmaniye hattına kadar olan kısım birinci mıntika olup, bu mıntikanın merkezi olarak Develi kazası, Fırat nehrine kadar olan ikinci mıntikanın merkezi Elbistan kazası, Fırat nehrinden Dicle nehrine kadar olan üçüncü mıntikanın merkezi ise Hüsnü Mansur kazası idi. Bu mıntikaların sorumluluğu, batıdan doğuya doğru sırasıyla Ankara'daki 20., Sivas'taki 3., Diyarbakır'daki 13. Kolordulara verilmiştir.

Sivas Kongresi dağıldıktan sonra Heyet-i Temsiliye ile İstanbul Hükümeti arasında Mebusan Meclisi'nin nerede açılması gerektiği hakkında müzakerelerde bulunmak üzere Mustafa Kemal Paşa'nın Salih Paşa ile görüşmek üzere Amasya'ya gittiği sırada, Hulusi Kurtoğlu, Dava Vekili Emmi Mustafa ve Halil Topaloğlu'ndan oluşan bir Kozan Heyeti Sivas'a gelmiştir. Mustafa Kemal Paşa Amasya'dan Sivas'a döndükten sonra Kozan Heyeti 30 Ekim akşamı Sivas Lisesi'nde Heyet-i Temsiliye ile 31 Ekim gecesi geç vakitlerde de Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş ve heyet bu görüşmede yörede halkın mücadelesine yön verecek bir komutanın görevlendirilmesini istemiştir. Heyetin anlattıklarını dinleyen ve değerlendiren Mustafa Kemal de yörede silahlı bir teşkilat kurulmasına karar vererek, Kozan heyeti henüz orada iken 1 Kasım 1919 sabahı "*Kilikya Kuva-yı Milliye Komutanlığı*" adını verdiği bir komutanlığı kurduğunu, gerekli teşkilatlanmayı yapmak için Topçu Binbaşı Kemal ile Piyade Yüzbaşı Osman Nuri Bey'i bizzat görevlendirdiğini bildirmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, mücadeleyi halkın başlattığı ve komutanların da halktan gelen kimseler oldukları görüntüsünü vermek, aynı zamanda komutanları halka maletmek düşüncesiyle, Kozanlılardan öğrenmiş olduğu yörenin tanınmış oymak adlarına dayanarak Kemal Bey'e *Kozanoğlu Doğan Bey*, Osman Nuri Bey'e de *Aydınoğlu Tufan Bey* takma adlarını vermiş ve tayin edildikleri bölgede göreve başlamalarını istemiştir.

İşgal mıntikasına girip teşkilat yapmakla görevlendirilen Kozanoğlu Doğan ve Osman Tufan Beyler Develi'ye ulaştıklarında mevcut durum ve imkanlar dolayısıyla bunun çok zor olduğunu gördüklerinden kendilerine geriden takviye kuvvetler ve yardım gönderilmesini istemişler ve bu durumu Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya bildirmişlerdir. Bunun üzerine Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından derhal Kolordu Komutanları

Sivas'a çağrılmışlardır. 16-19 Kasım 1919 tarihleri arasında Sivas'ta Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa ile Kolordu Komutanları arasında yapılan "Komutanlar Toplantısı"nda Güney Cephesi'ne yönelik teşkilatlanma, savunma ve askerî depolardan işgal bölgelerine silah yardımı yapılması konularında önemli kararlar alınmıştır. Adana ve havalisine yapılması gerekli yardımın hızlandırılması ile Çukurova bölgesinin önemli ve büyük bölümünü işgalden kurtarmak görevi 20. Kolordu'ya verilmiş, böylece "Çukurova (Kilikya) Kuva-yı Milliye Komutanlığı" Ali Fuat Paşa'nın kumandasındaki 20. Kolorduya bağlanmış oldu. Yapılacak harekâtın kolaylaştırılması için Ankara'daki 20. Kolordu Adana istikametindeki bölgeye, Sivas'taki 3. Kolordu Maraş kısmına, Diyarbakır'daki 13. Kolordu'nun da Urfa mıntıkasına gizli yollardan yardım yapması kararlaştırılmıştır.

Bu toplantıyı müteakip Kayseri'ye geçeceğini ve Kilikya Kuva-yı Milliye Komutanlığı'nın çalışmaları ile ilgili incelemeler yapacağını bildiren Ali Fuat Paşa, 30 Kasım 1919'da Sivas'tan ayrılarak Ankara'ya gitmeden önce 4 Aralık 1919'da Kayseri'ye gelmiştir. Burada önce 11. Tümen Komutanı Binbaşı Mümtaz, Kayseri Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı Emrullah, Topçu Binbaşı Mehmet Kemal (Kozanoğlu Doğan) ve daha sonra Millî Teşkilat Başkanları ile yaptığı görüşmeler neticesinde, Çukurova'nın kurtuluşu yolunda alınması gerekli tedbirler tespit edilmiş ve görev dağılımı yapılmıştır. Buna göre; Çukurova (Kilikya) bölgesinin kurtuluş hareketini Kozanoğlu Doğan Bey idare edecektir. Millî Mücadele'nin başında Kayseri Jandarma Taburu'na atanan, fakat millî faaliyetlerde bulunduğundan dolayı şube emrine alınan Edirneli Yüzbaşı Ratip Tekelioğlu'nun Sinan Bey adıyla Adana Bölgesi Kuva-yı Milliye Kumandanı olarak görevlendirilmiş olması sebebiyle Binbaşı Kozanoğlu Doğan Bey'in sorumluluk sahası ikiye ayrılmıştır:

Doğu bölgesi Tufan Bey'in (Piyade Yüzbaşı Osman Nuri/Aydinoğlu Tufan Bey/Doğu Adana Kuva-yı Milliye Komutanı), Batı bölgesi Sinan Bey'in (Edirneli Yüzbaşı Ratip Tekelioğlu/Tekelioğlu Sinan Bey/Batı Adana Kuva-yı Milliye Komutanı) sorumluluğuna verilmiştir. Heyet-i Temsiliye tarafından aynı şekilde Yüzbaşı Selim Kurtoğlu Yörük Selim Bey, Yüzbaşı Asaf Kılıç Ali Bey takma adlarıyla Maraş bölgesi Kuva-yı Milliye teşkilatına memur edilmişlerdir.

Bir yıla yakın Güney Cephesi'nde savaştan, 14 Eylül 1920'de Çukurova (Kilikya) Kuva-yı Milliye Umum Komutanlığı görevi sona eren Binbaşı Kemal Bey, görevini devretmeden önce gelmiş olduğu ve daha sonra kendi adının verildiği Doğanbeyli'de (Rumlu), 23 Eylül 1920 gecesini Haçin'den (Saimbeyli) kaçan Ermenilerin düzenlediği gece baskınında ayağından yaralanmış ve bu nedenle komutanlıktan affını istemiştir. Bu süre zarfında Konya Topçu Endaht ve Tatbikat Mektebinde istihdam edilen Kemal (Doğan) Bey, tedavisi tamamlanıp iyileştikten sonra 30 Ocak 1921'de karargâhı Amasya olan Merkez Ordusu Topçu Müfettişliği'ne atanmış, 1 Mart 1921 de Yarbay rütbesine terfi etmiştir. Bu görevi sırasında TBMM'ni uzun süre meşgul eden ve sıkıntıya sokan Koçgiri (6 Mart-17 Haziran 1921) ve 1921-22 Pontus ayaklanmalarının bastırılmasında görev almıştır.

Kemal (Doğan) Bey, müteakiben Batı Cephesi'nde görevlendirilmiştir. 1'inci Ordu Topçu Müfettişi olarak 26 Ağustos 1922 de başlayan Büyük Taarruz ve 30 Ağustos Başkomutan Meydan Muharebesi'ne katılmıştır. Bu zaferden sonra Mustafa Kemal Paşa tarafından, gösterdiği yararlılık ve başarısından dolayı takdir edilerek 31 Ağustos 1922'de Albay rütbesine terfi ettirilmiştir.

Millî Mücadele'nin zaferle neticelenmesinden sonra 1923'te Topçu Atış (Endaht) Okulu Müdürlüğü'ne, 14 Mart 1927'de 2. Ordu Topçu Mütahassıslığı'na, 13 Mayıs 1928'de 1. Kolordu 16. Tümen 1. Topçu Tugayı Komutanlığına atanmıştır. 18 Şubat 1931'de Topçu Mektebi Müdürlüğü'ne tayin edilen Kemal (Doğan), 30 Ağustos 1931'de Tuğgeneralliğe terfi etmiştir. 20 Şubat 1932'de Müstahkem Mevki Komutanı olarak Erzurum'a tayin edilen Kemal Doğan'ın rütbesi 1933 yılında Tümgeneralliğe yükseltilmiştir. Bundan iki sene sonra Kırklareli'deki 46. Tümen'e komutan olarak atanmıştır.

1937'de Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na, 1938 yılında Balıkesir 2. Kolordu Komutan Vekilliği'ne tayin edilen, 1940 yılında 3. Kolordu Komutanı olan Kemal Doğan, bu görevdeyken 1941 yılında Korgeneral rütbesiyle emekli olmuştur.

Günümüzde Gelibolu Dirikköy'de adının verildiği General Kemal Doğan Kışlası ve anıtı bulunmaktadır. Samsun Gazi Müzesi, Bandırma Vapuru maketi ve Tütün İskelesi'nde Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Samsun çıkışını temsil eden mumya, kabartma ve çeşitli heykellerde resmi yer almıştır. Yaralanmış olduğu Adana bölgesi Doğanbeyli'de heykelinin dikili olduğu Kozanoğlu Doğan Bey meydanı, Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'ndaki görevi anısına İntepe Beldesinde hizmetlerinin anısına belde meydanına halk tarafından yaptırılan bir çeşme bulunmaktadır.

Savaş yılları süresince Türk Ordusunda birbirinden farklı cephelerde, farklı kıtalarda 41 sene hizmet ettikten sonra 16 Temmuz 1941'de emekli olan Kemal Doğan, başarılı hizmetlerinden dolayı diğer madalyalarından (22 Mart 1914 Harp Madalyası, 22 Ocak 1916 Muhabere Gümüş Liyakat Madalyası, 21 Haziran 1916 Alman İkinci Sınıf Demir Salıp Madalyası, 1917 Dördüncü Dereceden Kılınçlı Osmanî Nişanı, 15 Eylül 1918 Muharebe Gümüş İmtiyaz Madalyası) başka İstiklal Madalyası (8 Ağustos 1926) ile taltif edilmiştir.

29 Ekim 1923 tarihinde Mevhibe Hanım ile evlenmiş olan Kemal Doğan'ın Cumhuriyet Reha (İsvan) ve Ayfer (Neyzi) adlarında iki kızı vardır. Eski adı Urumlu/Rumlu olan köyün (Adana-Tufanbeyli ilçesine bağlı) adı, Kemal Doğan Bey'in anısına izafeten 31 Aralık 1923 tarihinde Doğanbeyli olarak değiştirilmiştir.

Emekli olduktan sonra TBMM'nde Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili olarak bulunan General Kemal Doğan, Altıncı Dönem (3 Nisan 1939-15 Ocak 1943) Ağrı'dan, Yedinci (8 Mart 1943-14 Haziran 1946) ve Sekizinci Dönem (5 Ağustos 1946-24 Mart 1950) Kırklareli'nden milletvekili seçilmiştir. TBMM Zabıt Cerideleri incelendiğinde; General Kemal Doğan'ın meclis içinde oluşturulan çalışma komisyonlarından Milli Müdafaa Encümeni'ne seçildiği, kanun tasarısı görüşmeleri sırasında söz almadığı, genel olarak oylamalara katıldığı ve mensubu olduğu partisiyle uyumlu bir çizgi izlediği görülmektedir. Bu ceridelerde Kemal Doğan'ın Varlık Vergisi ve İstiklal Harbi Mâlüllerine Verilecek Para Mükâfatı hakkındaki kanuna kabul oyu verdiği tespit edilmiştir.

1934 Soyadı Kanunu ile Atatürk'ün kendisine vermiş olduğu Doğan soyadını alan General Kemal Doğan, 20 Kasım

1951'de vefat etmiştir. Mezarı, İstanbul [Edirnekapı Şehitliği](#)'nde bulunmaktadır. Kemal Doğan hakkında yapılan bir röportajda kızı Ayfer (Doğan) Neyzi babasının sade kişiliğini anlatırken şu sözleri sarfetmiştir: *“Nasıl başardınız Milli Mücadele’yi diye sorduğumuzda, sadece yapmamız gerekeni yaptık derdi. Vatan için umut veren her olay onu çok mutlu ederdi. Raman’da petrol bulunduğunu gazetede okuduğunda sevinçten gözleri yaşarmış, akşama kadar çocukluğunun Rumeli türkülerini mırıldanarak dolaşmıştı.”* Ayfer Neyzi, aynı röportajda babasından kalan mirası da şöyle sıralamaktadır: *“Üzerinde kurşun deliği ve kan izi bulunan bir üniforma, bir İstiklal Madalyası ve bir Başkumandan M. Kemal imzalı bir mektup...”* Her ne kadar bu röportajda Kemal Doğan’ın, Trablusgarp Harbi’ne katılmak üzere Mustafa Kemal ile birlikte Bingazi’ye gittiği ifade edilmiş olsa da, şahsi dosyasındaki askeri safahat cetvelinde böyle bir bilgi yer almamıştır. Genel itibarıyla Trablusgarp Harbi’ne katıldığına ilişkin hakkında herhangi bir kayıt bulunmayan Kemal Bey’in, İtalyan harp zammı da almadığı tespit edilmiştir.

Devlete uzun yıllar hizmet etmiş olan, mütevazı kişiliği ile tanınan Korgeneral Kemal Doğan, daha çok Millî Mücadele yıllarında kullandığı *Kozanoğlu Doğan Bey* lakabıyla anılmaktadır.

F. Rezzan ÜNALP

KAYNAKÇA

Milli Savunma Bakanlığı (MSB) Arşivi, Kemal Doğan Şahsi Subay Dosyası.

Askeri Tarih Belgeleri Dergisi, Kafkas İslam Ordusu (Azerbaycan Harekatı), Genelkurmay Arşiv ve Askeri Tarih Daire Başkanlığı Yayınları, S.148, Kasım 2020.

AYDOĞAN, Erdal, **Samsun’dan Erzurum’a Mustafa Kemal**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2000.

Cumhuriyet Gazetesi. “Özlem Yüzak/Cumhuriyet Haberleri”. Erişim:17 Şubat 2022. <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/19-mayis-gibi-bir-basarimiz-var-279533>

ÇELİK, Kemal, **Milli Mücadele’de Adana ve Havalisi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

ÇELİK, Kemal, “Milli Mücadele’de Adana (Güney) Havalisi Komutanları”, **Milli Mücadele’de Güney Bölgesi Sempozyumu**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2015.

ERICKSON, Edward J., **I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı Ordusu**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2009.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

KELEŞYILMAZ, Vahdet, **Teşkilat-ı Mahsusa’nın Hindistan Misyonu (1914-1918)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.

METİN, Barış, **Birinci Dünya Savaşında İran Coğrafyasında Etnik, Dini ve Siyasi Nüfuz Mücadeleleri**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012.

TBMM Zabıt Cerideleri, Devre:6, Cilt:28, İctima Senesi:4 İctima:3 (11.11.1942); Devre:6, Cilt:29, İctima Senesi:4, İctima:14 (7.12.1942).

TUFAN, Osman, **Osman Tufan Paşa’nın Kurtuluş Savaşı Hatıraları**, Arma Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1998.

Türk İstiklal Harbi VI ncı Cilt, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921), Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1974.

Türk-İstiklal Harbi, Güney Cephesi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009.

ÜNAL, Uğur, “20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Askeri Mektepleri”, **Bellekten**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt.73, S.267, Ankara, Ağustos 2009.

ÜNALP, F.Rezzan, “Milli Mücadelede Güney Cephesi: Kuvayı Milliye’nin Askeri Yapılanması ve Topçu Binbaşı Kemal (Kozanoğlu Doğan Bey)”, **Milli Mücadele’nin Güney Cepheleri**, Cedit Neşriyat, Ankara, 2021.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kemal-dogan-kozanoglu-dogan-bey/?pdf=5297> adresinden erişilmiştir